

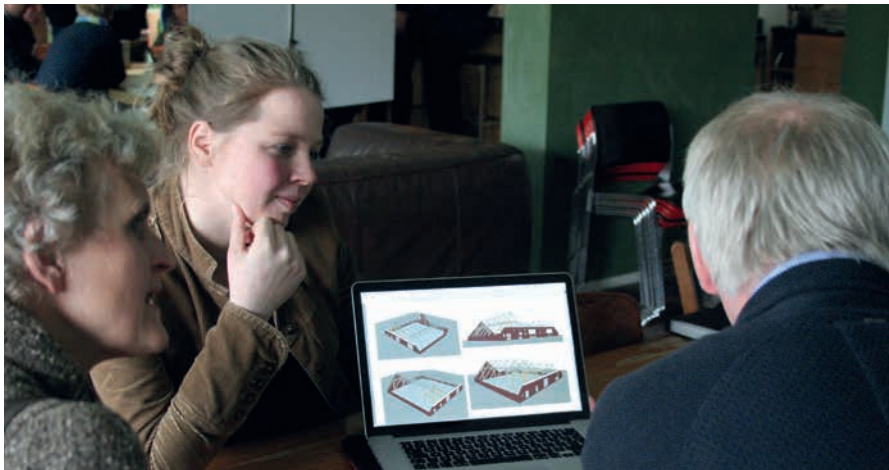
Nieuw: Vervolg pilot ALB

Wierde & Dijk is al heel wat jaren bezig met het thema Agrarisch Landschappelijk bouwen (ALB). Dankzij een subsidie van de provincie Groningen kunnen we hieraan een vervolg geven in 2016 en 2017. Doel van deze subsidieregeling is boeren te stimuleren met behulp van een architect schuren en stallen te bouwen die niet alleen functioneel

zijn, maar ook passen in het Groninger landschap. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om vijf boeren een financiële tegemoetkoming te geven bij de (ver)bouw van een schuur of stal als ze een architect inhuren.

Ook een deel van de eventuele meerkosten kan onder voorwaarden worden vergoed. Blijkt de belangstel-

ling erg groot te zijn, dan gaan we op zoek naar financiers om een Stimuleringsfonds Agrarisch Landschappelijk Bouwen na 2017 in het leven te roepen. Om boeren in de gelegenheid te stellen nader kennis te maken met verschillende architecten, is op zaterdagmiddag 9 april een Architectenmarkt voor Boeren georganiseerd in Hornhuizen. De opkomst was groot en heel wat boeren hebben aangegeven zich op te willen geven voor het project.

Agenda

- 12 mei**
Excursie kleibossen - *Middelstum*
- 19 mei**
Start Libellencursus - *Stedum*
- 18 juni**
Midzomerwandeling - *Eenrum*
- 25 juni**
(B)ome Cees op Ewsum - *Middelstum*

De balende boer

Op zolder stond vroeger een kistje, dertig bij dertig ongeveer. Erin zaten een rekje met reageerbuisjes met kurkjes die vreemd roken en kleine vouwboekjes die ik opzij legde (ik kon nog niet lezen) en bruine flesjes met stroperige goedjes die er voor zorgden dat ik een dag later onverklaarbare gaten in mijn broek had en rare rode vlekken overal. Toen het daagde bij moeder werd het kistje verwijderd en heb ik het nooit weer gezien.

Waarschijnlijk – denk ik nu – was het een doe-het-zelf-bodemonderzoekssetje van mijn opa, die nogal vooruitstrevend was en graag wilde weten hoe zijn grond er aan toe was. Later liep een monsterneer van het bodemlaboratorium van Oosterbeek een patroontje over het land en volgde per post een uitgebreide analyse en een handvol adviezen over de bemestingstoestand. We rouleren al

tientallen jaren over de verschillende percelen en komen één keer in de vier jaar rond.

Grappig genoeg is van het perceel met de naam 'Voor Serre' de beschikbaarheid van kalium, fosfaat en magnesium vrijwel gelijk gebleven. Ondanks dieper ploegen, ondanks kippenmest, ondanks hogere opbrengsten van aardappelen, bieten en granen. Alleen het gehalte zwavel is gehalveerd, sinds het is opgenomen in de metingen (2004). De zure regen is er niet meer en zwaveltekorten duiken op in alle gewassen.

Een boer houdt van zijn grond. Logisch: hij leeft ervan, hij eet ervan en het is zijn oudedagsvoorziening. Hij zorgt er dus goed voor? Niet altijd meer – door de economie gedwongen. Verwaarlozing en misbruik zijn aan de orde van de dag. Voor glastuinders is grond iets waar je je kassen op bouwt, verder is het maar een bron van schimmels en bacteriën.

Een tomaat groeit op substraat en kun je voederen met precies de juiste elementen. Tulpenboeren in Noord-Holland zetten hun grond tegen de schimmels doodleuk een winter onder water. Intensieve aardappelte- lers ontsmetten hun grond met granulaten tegen de aaltjes. Veehouders laten loonwerkers op te natte momenten hun land in gaan om te kuilen. Bij iedereen worden de machines breder en zwaarder. In het voorjaar echter komen alle gebreken aan de grond aan het licht. Kijk maar eens hoe het geploegde land opdroogt. Als er plassen gestaan hebben en als een graangewas gele plekken heeft woont daar een balende boer.

Piet Glas

Grunn leeft!

Pilotproject Agrarisch Landschappelijk Bouwen

Wierde & Dijk heeft een provinciale subsidie gekregen voor een pilotproject Agrarisch Landschappelijk Bouwen. Het algemene doel hiervan is boeren met bouwplannen te stimuleren een architect in te schakelen als ze een nieuwe schuur of stal willen bouwen.

Daarnaast kunnen vijf boeren een tegemoetkoming krijgen in de kosten van een architect en een tegemoetkoming in de meerkosten. Blijkt de belangstelling veel groter te zijn, dan zoeken we de komende jaren financiers om een ruimer Stimuleringsfonds ALB na 2017 in het leven te roepen. Het eerste wat de werkgroep ALB heeft gedaan is op 9 april j.l. een Architectenmarkt voor Boeren bij Wongema in Hornhuizen organiseren. Met de hulp van onze coördinator Piek Stevens verliep alles naar wens. De belangstelling was groot, we konden ongeveer 70 belangstellenden verwelkomen in de kerk van Hornhuizen waar het plenaire deel zich afspeelde.

Negen architecten waren bereid mee te werken aan de architectenmarkt: Pieter Brink (B&O-architecten), Tonnis Bouman, Harry Hehrenhard (Rombou), Rob Hendriks (DAAD), Dirk Hogenesch (Holstein architecten), Haiko Meijer (Onix), Arie Nienhuis, Annet Ritsema (Bureau Ritsema, architecten & Stedenbouw), Rene Wubs (helaas afwezig wegens griep).

Attie Bos (voorzitter werkgroep ALB) heette iedereen welkom en gaf een toelichting op het project en de criteria om subsidie te krijgen. Vervolgens vertelde architect Annet Ritsema waaraan je moet denken bij het zoeken naar een architect. Ze maakte een vergelijking met het kopen van een tractor. Haar advies was niet alleen te kijken naar de kosten van een architect, maar ook naar wat deze oplevert. Een architect heeft bijvoorbeeld het voordeel dat hij erop toeziet dat alles wordt uitgevoerd zoals is overeengekomen. Verder heeft

hij contacten met gemeenten en andere instanties. Alle architecten kregen vervolgens ieder 3 minuten te tijd om zich voor te stellen. Na de pauze konden de deelnemers in twee rondes in kleine groepjes met een architect discussiëren. Aan het eind van de middag kreeg iedereen de kans met elkaar van gedachten te wisselen en de architecten apart te spreken. Hopelijk leidt deze middag tot individuele afspraken tussen boer en architect.

Hieronder staan de voorwaarden voor de subsidieregeling.

1. De regeling is van toepassing voor boeren met ver- of nieuwbouwplannen in het Wierde & Dijk-gebied, die kunnen worden uitgevoerd in 2016 of 2017. Het werkgebied bestaat de Noord-Groninger kustschil van Zoutkamp tot Delfzijl, omvattend de gemeenten De Marne, Eemsum en Loppersum, en kleinere delen van de gemeenten Zuidhorn, Winsum, Appingedam en Delfzijl.
2. De plannen moeten passen binnen het bestaande agrarische bouwblok en van het bestemmingsplan.

3. Boeren die voor de nieuwbouw of verbouw van hun vastgoed voor het gehele planproces een architect inhuren kunnen hiervoor een bijdrage krijgen van 50% in de kosten, met een maximum van € 6.000, onder de aanvullende voorwaarde dat het plan ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.
4. Voor eventuele fysieke meerkosten vergelijking met het realiseren van een standaardschuur, is een financiële bijdrage beschikbaar van 50% met een maximum van € 25.000 per boer.
5. De toekenning van de door de opdrachtgever aangevraagde en beargumenteerde bijdragen worden beoordeeld door een adviesgroep van vier leden, bestaande uit afgevaardigden van de provincie Groningen en Wierde & Dijk.
6. De bijdrage voor het architecten-honorarium wordt uitgekeerd na start van de (ver)bouw.
7. De bijdrage voor de eventuele meerkosten wordt uitgekeerd na oplevering van de (ver)bouw.

Informatie: Attie Bos (0595 572107) of mail naar mooieschuren@gmail.com.

Zomergraan pilot

Het in toom houden van de onkruiddruk is de belangrijkste uitdaging in de pilot Zomergraan en stoppels. Dat was wel duidelijk tijdens het overleg met de deelnemende akkerbouwers op 17 februari. De verschillen tussen de 9 onderzoekspcelen zijn groot: het beeld in de Veenkoloniën en in het Westervolde is geheel anders dan in Noord-Groningen en het Oldambt.

In het tweede onderzoeksjaar - dat nu voorligt - registreren de deelnemers hun teeltinspanningen en wordt er gemonitord op (on)kruiden, vogels en insecten. We kunnen nog hulp gebruiken bij de inventarisatierondes van de (on) kruiden. **Meer weten? Bel projectmedewerkster Trudy van Wijk op 06 - 46 08 11 28.**

De schat op Lammerburen

Wereldwijd doen miljoenen mensen het inmiddels: wandelen met een GPS-ontvanger en zo zoeken naar een schat. Ook op natuurboerderij Lammerburen is een "geocache" uitgezet. Tineke Haack vertelt hoe het werkt: Ongeveer 4 jaar geleden werden we gevraagd of ze een geocache mochten maken bij Natuurboerderij Lammerburen. Het leek het ons een leuk idee. Je speelt het spel met een smartphone of een GPS ontvanger, het is een soort puzzelwandeltocht. Het startpunt van elke cache is op internet te vinden.

Wereldwijd zijn miljoenen geocachers actief met zowel het zoeken als het uitzetten van sporen (puzzel). Caching betekent verstopten van informatie. Aan de hand van 1 of meer coördinaten kun je je navigeren naar de vindplaats. Bij ons op Lammerburen begin je op het erf en loop je richting de vogelkijkhut aan het Reitdiep. De schat ligt verstopt bij het eindpunt en dat wordt gevonden door de juiste coördinaten te vinden aan de hand van de vragen. De schat bij ons is een

houten kistje met daarin o.a. een logboek, waar de vinder zijn naam in kan zetten. Zeer geregeld zien we jong en oud bezig om de schat te zoeken. Vorige week (begin maart) om half 8, het was een prachtige ochtend, het had licht gevoren, zagen we al mensen zoeken. Ze vertelden ons dat ze genoten van het prachtige plekje aan het Reitdiep en heerlijk hadden ontbeten bij de vogelkijkhut. Geocaching is een mooie manier om mensen naar buiten te krijgen!

Wierde & Dijk leden gestart in het nieuwe stelsel ANLB

Met ruim 90 hectare akkervogelbeheer en 150 hectare weidevogelbeheer hebben leden van Wierde & Dijk een start gemaakt binnen het nieuwe subsidiestelsel ANLB, de opvolger van het SNL. De coördinatie hiervan ligt bij het Collectief Midden Groningen (CMG).

Het beheer in onze weidevogelparel Crangeweer (bij Stedum) wordt door vier deelnemers ingevuld met verlaat maaien, plasdras, kruidenrijk grasland en legselbescherming. Binnen het akkervogelbeheer worden, naast de bekende wintervoedselveldjes en de percelen voor Broedende akkervogels, nu ook vogelakkers aangelegd. Dit zijn percelen met luzerne afgewisseld met kruidenranden. Roofvogels en diverse andere akkervogels kunnen hier fourageren, tevens biedt het broedgelegenheid voor o.a. de veldleeuwrik.

15 Leden van Wierde & Dijk nemen nu deel aan het ANLB, per 1 januari 2017 kunnen meer leden instappen. Op 28 april organiseert het CMG een voorlichtingsavond hierover. **Informatie hierover op www.collectiefmidden groningen.nl.**

Bestuurlijk overleg

Het bestuur van het CMG heeft drie bijeenkomsten met haar dragende anv's (Ons Belang, ANLS, Meervogel en Wierde & Dijk) gehouden om tot gezamenlijke thema's en afspraken te komen. Er zijn afspraken gemaakt over: rol en taakafbakening, geldstromen, communicatie, vrijwilligers en monitoring, draagvlak in de regio en kennismanagement.

Er is afgesproken minimaal tweemaal per jaar bestuurlijk overleg te hebben over alle zaken die de organisaties aangaan. Daarnaast wordt een commissie Veldwerk in het leven geroepen, die alle zaken die met het weide- en akkervogelbeheer samenhangen zal coördineren. Het bestuurlijk overleg heeft ook stilgestaan bij de financiële situatie van de dragende anv's. Er is afgesproken om met verstand om te gaan met het oppakken van nieuwe werkzaamheden en projecten. In situaties waar zich kansen voordoen om projecten van derden binnen te halen doen we dat in overleg en in samenwerking en met een royale gunfactor staat er in de afspraken.

Zangstokjes

Je ziet ze steeds minder: zingende gele kwikstaartjes op een geel spuitbordje in het graan. Door de komst van GPS-techniek zijn veel bordjes overbodig geworden. Veel kleine akkervogeltjes missen daardoor hun zangpost. Want zingend boven het veld verdedigen ze hun territorium en lokken ze een vrouwtje.

Met een eenvoudige maatregel kunnen we dit gemis oplossen. Bestuurslid Joke Hellenberg-Boerma tipt collega-akkerbouwers: "Door op enkele plaatsen in het veld een spriet olifantengras in de grond te steken, kun je deze vogeltjes een mooie zangplaats bieden. De stengels van olifantengras zijn stevig, ze blijven goed staan. Tijdens de oogst loopt je geen risico want de stengels gaan gewoon door de combine heen."

Joke Hellenberg toont tijdens de vergadering van de akkervogelwerkgroep de Zangstokjes.

Olifantengras (miscanthus) is een stevige rietsoort die door Joke en haar echtgenoot Jurtko geteeld wordt. Joke: "We hebben dit gewas indertijd aangeplant voor innovatie-onderzoek, voor vervanging van plastic en staal. Wij passen het toe als structuurverbeteraar in de compost, het is ook te gebruiken als strooisel onder vee."

Collega-akkerbouwers die deze zangstokjes willen plaatsen, mogen een bundeltje stengels bij ons ophalen. Tot 15 mei [Doodstilsterweg 8 te Rottum]. Maar bel wel even van te voren op 06 44 632 159, want we zijn niet altijd thuis."

Voorzitter Koos Koop bedankte, tijdens een feestelijke avond in Waddenfun, alle SNL-vrijwilligers en deelnemers voor hun inzet en betrokkenheid.

Bijeenkomsten

Avond-excursie Kleibossen, Middelstum

Tijdens onze Nieuwjaarsbijeenkomst heeft Albert-Erik de Winter indruk gemaakt met zijn veelzijdige kennis over de kleibossen op ons Hoogeland. Als auteur van het boekje "Groninger kleibossen, groene parels in het agrarisch cultuurlandschap" heeft hij een grote kennis opgebouwd over deze "Ruilverkavelingsbosjes". Nog te vaak worden ze gezien als storend in het landschap..... maar wat een ontwikkeling kan een bos doormaken als het de tijd krijgt! Inmid-

dels zijn de bosjes in aantrekkelijke rustgebieden veranderd voor een veelheid aan planten, dieren én mensen.

Op **12 mei** organiseren we een avond-wandeling door het Middelstumbos.

Gidsen hierbij zijn Albert -Erik de Winter en Annet de Jong van Staatsbosbeheer. Verzamelen om 19 uur op de parkeerplaats van Ewsum (aan de Oosterburen). *Introducées zijn welkom!*

Cursus Libellen en Waterjuffers

Deze bijzonder ranke insecten leren we kennen tijdens een cursus die komend voorjaar wordt gegeven. We leren de soorten van Noord-Groningen kennen en komen te weten hoe ze leven boven én onder water. Libellenkenner Evert Ruiters zal ons tijdens twee veldbijeenkomsten uitleggen wat we zelf kunnen doen om meer libellen en waterjuffers in eigen tuin en nabij het boerenerf te krijgen. Deelname is gratis, aanmelding via trudy@wierde-en-dijk.nl.

De bijeenkomsten:

- **Donderdag 19 mei:** Theorieavond te Stedum.
- **Zaterdagmiddag 28 mei:** Eerste veldbezoek te Holwierde.
- **Zaterdagmiddag 18 juni:** Tweede veldbezoek te Loppersum.

Bome Cees vertelt

Bomen....heel veel en allerlei soorten staan er op het Borgterrein van Ewsum bij Middelstum. Dat is een prima locatie om kinderen over bomen te vertellen! Wat doen bomen eigenlijk? Hoe groeien ze? Wie wonen er in bomen?

(B)ome Cees (*ons lid Cees Overdevest*) vertelt het verhaal van Bomen, speciaal voor kinderen, op 25 juni tijdens de streekmarkt. Terwijl (groot)ouders

de streekmarkt bezoeken, kunnen de kinderen luisteren naar het boeiende verhaal van Bome Cees en daarna met hem op onderzoek gaan. Dit is een activiteit voor alle kinderen van 7 tot 12 jaar!

Locatie: Borg Ewsum, Middelstum op **zaterdag 25 juni**, om 11.00 en om 14.00 uur. We verzamelen in de schuur. Aanmelding vooraf is niet nodig.

Midzomer-wandeling op 18 juni

Deze zaterdagmiddag gunt aardappelveredelaar Biemond ons een kijkje in zijn bedrijf. Hij zal ons meenemen langs zijn proefvelden, die dan vol staan met bloeiende aardappelen.

De heer Biemond heeft ons vorig jaar februari al het een en ander verteld over zijn vak op onze aardappelavond te Hornhuizen. Nu kunnen we ter plaatse zelf zien en ook ruiken (!) hoe de aardappelveredeling in zijn werk gaat.

We combineren deze excursie met een wandeling langs bloeiende akkerranden ter plaatse. Adres: Westerweg 2 te Eenrum, we verzamelen om 14.00 uur.

Colofon

De Nieuwsbrief Wierde & Dijk is een uitgave van de vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Noord-Groningen.

Nummer 31, april 2016

Redactie: PR-commissie Wierde & Dijk
Vormgeving: Fenatic, Oostwold
Druk: De Marge, Groningen

ISSN: 1879-4408

Contactpersonen Wierde & Dijk

Bestuursleden:

Attie F. Bos	0595 57 21 07	attie.bos@t-men.nl
Anneke Flach	0595 52 85 76	anneke@wierde-en-dijk.nl
Piet Glas	0596 55 12 14	pietglas@wierde-en-dijk.nl
Joke Hellenberg	0595 43 17 66	joke@wierde-en-dijk.nl
Koos Koop	06 54 24 71 81	kooskoop@hotmail.nl
Catrienus Rouwé	050 304 92 83	catrienus@wierde-en-dijk.nl
Fred de Ruiter	0595 43 96 69	fred@wierde-en-dijk.nl

Projectmedewerkers:

Trudy van Wijk	06 46 08 11 28	trudy@wierde-en-dijk.nl
Pieke Stevens,	06 38 23 99 63	mooieschuren@gmail.com

projectcoördinator ALB

Postadres:

Postbus 25, 9965 ZG Leens E: info@wierde-en-dijk.nl W: www.wierde-en-dijk.nl